

ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

HATİCE AKGÜL BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2018/35900

Karar Tarihi: 25/2/2021 R.G. Tarih ve Sayı: 24/3/2021-31433

BİRİNCİ BÖLÜM - KARAR

Başkan: Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler: Muammer TOPAL, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ

Raportör: Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu: Hatice AKGÜL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işe iade talebiyle açılan davada gerekçeli kararın geç yazılması sebebiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir rneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Pazarlama yetkilisi olarak çalışan başvurucunun iş akdi, işveren şirket tarafından 22/6/2017 tarihinde feshedilmiştir.

9. Başvurucu 21/7/2017 tarihinde Ankara 11. iş Mahkemesinde (Mahkeme) işe iade talebiyle dava açmıştır. Mahkeme 18/10/2017 tarihinde davanın kabulüne ve başvurucunun işe iadesine karar vermiştir. Mahkeme ayrıca kısa kararlarında karar kesinleştikten sonra başvurucunun işveren tarafından işe başlatılmaması hâlinde dört aylık creti tutarında tazminata, boşta geçen süre için dört aya kadar ücretinin ve diğer haklarının davalı işverenden tahsili ile başvurucuya verilmesine karar vermiştir.

10. Başvurucu, Mahkeme tarafından gerekçeli kararın yazılmadığı gerekçesiyle 11/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Mahkeme gerekçeli kararı 7/2/2019 tarihinde yazmıştır.

12. Davalı işveren 25/10/2017 tarihinde süre tutum dilekçesi vermiş, 7/3/2019 tarihinde ise gerekçeli istinaf dilekçesini sunmuştur. İstinaf talebi, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesinin (Bölge Mahkemesi) 2/10/2019 tarihli kararlarıyla reddedilmiştir.

13. Davalı işverenin temyiz talebinin Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin (Daire) 17/12/2019 tarihli kararıyla reddi üzerine karar kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"(1) Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

15. 6100 sayılı Kanun'un "Hüküm, hükmün verilmesi ve tefhimi" kenar başlıklı 294. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Mahkeme, usule veya esasa ilişkin bir nihai kararla davayı sona erdirir. Yargılama sonunda uyuşmazlığın esası hakkında verilen nihai karar, hükümdür.

(2) Hüküm, yargılamanın sona erdiği duruşmada verilir ve tefhim olunur.

(3) Hükmün tefhimi, her hâlde hüküm sonucunun duruşma tutanağına geçirilerek okunması suretiyle olur.

(4) Zorunlu nedenlerle sadece hüküm sonucunun tefhim edildiği hâllerde, gerekçeli kararın tefhim tarihinden başlayarak bir ay içinde yazılması gerekir..."

16. 6100 sayılı Kanun'un "Hüküm" kenar başlıklı 321. maddesi şöyledir:

"(1) Tahkikatın tamamlanmasından sonra, mahkeme tarafların son beyanlarını alır ve yargılamanın sona erdiğini bildirerek kararını tefhim eder. Taraflara beyanda bulunabilmeleri için ayrıca süre verilmez.

(2) Kararın tefhimi, mahkemece hükme ilişkin tüm hususların gerekçesi ile birlikte açıklanması ile gerçekleşir. Ancak zorunlu hâllerde, hâkim bu durumun sebebini de tutanağına geçirmek suretiyle, sadece hüküm özetini tutanağına yazdırarak kararı tefhim edebilir. Bu durumda gerekçeli kararın en geç bir ay içinde yazılarak tebliğe çıkartılması gerekir."

17. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun "Geçersiz sebeple yapılan feshin sonuçları" kenar başlıklı 21. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İşverence geçerli sebep gösterilmediği veya gösterilen sebebin geçerli olmadığı mahkemece veya özel hakem tarafından tespit edilerek feshin geçersizliğine karar verildiğinde, işveren, işçiyi bir ay içinde işe başlatmak zorundadır. İşçiyi başvurusu üzerine işveren bir ay içinde işe başlatmaz ise, işçiye en az dört aylık ve en çok sekiz aylık ücreti tutarında tazminat ödemekle yükümlü olur.

Mahkeme veya özel hakem feshin geçersizliğine karar verdiğinde, işçinin işe başlatılmaması halinde ödenecek tazminat miktarını da belirler.

Kararın kesinleşmesine kadar çalıştırılmadığı süre için işçiye en çok dört aya kadar doğmuş bulunan ücret ve diğer hakları ödenir.

Mahkeme veya özel hakem, ikinci fıkrada düzenlenen tazminat ile üçüncü fıkrada düzenlenen ücret ve diğer hakları, dava tarihindeki ücreti esas alarak parasal olarak belirler.

İşçi işe başlatılırsa, peşin olarak ödenen bildirim süresine ait ücret ile kıdem tazminatı, yukarıdaki fıkra hükümlerine göre yapılacak ödemeden mahsup edilir. İşe başlatılmayan işçiye bildirim süresi verilmemiş veya bildirim süresine ait ücret peşin ödenmemişse, bu süreler için ücret tutarı ayrıca ödenir.

İşçi kesinleşen mahkeme veya özel hakem kararının tebliğinden itibaren on işgünü içinde işe başlamak için işverene başvuruda bulunmak zorundadır. İşçi bu süre içinde başvuruda bulunmaz ise, işverence yapılmış olan fesih geçerli bir fesih sayılır ve işveren sadece bunun hukuki sonuçları ile sorumlu olur..."

18. 4857 sayılı Kanun'un "Fesih bildirimine itiraz ve usulü" kenar başlıklı 20. maddesinin üçüncü fıkrasının 12/10/2017 tarihli ve 7036 sayılı Kanun'un 11. maddesi ile değiştirilmesinden önceki hâli şöyledir:

"Dava seri muhakeme usulüne göre iki ay içinde sonuçlandırılır. Mahkemece verilen kararın temyizi halinde, Yargıtay bir ay içinde kesin olarak karar verir."

19. 4857 sayılı Kanun'un "*Fesih bildirimine itiraz ve usulü*" kenar başlıklı 20. maddesinin üçüncü fıkrasının 12/10/2017 tarihli ve 7036 sayılı Kanun'un 11. maddesi ile değişik hâli şöyledir:

"Dava ivedilikle sonuçlandırılır. Mahkemece verilen karar hakkında istinaf yoluna başvurulması hâlinde, bölge adliye mahkemesi ivedilikle ve kesin olarak karar verir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 25/2/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun iddiaları

21. Başvurucu, Mahkeme tarafından 18/10/2017 tarihinde işe iade kararı verilmesine rağmen gerekçeli kararın bir yılı aşkın süredir yazılmaması nedeniyle kararın icra kabiliyeti kazanamadığını belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

22. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Anayasa'nın "*Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması*" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel ilkeler

25. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunmasıdır. Hukuki uyuşmazlıkların çözüm sürecini uzatarak çoğu zaman elde edilecek hükmün yararını ortadan kaldıran bir yargılama, adaletin yerine getirilmesindeki etkililiğe ve güvenliğe zarar verecektir. Ancak makul sürede yargılanma hakkı bakımından uyuşmazlığa ilişkin yargılamanın kısa sürede sonuçlandırılması kadar hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi de büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (*Güher Ergun ve diğerleri*, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

26. Kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır. Özellikle işe iade davalarında yargılamanın uzaması her iki taraf için de hukuki belirsizliğin devamına sebep olduğundan bu davaların ivedilikle sonuçlandırılması ayrı bir öneme sahiptir. Bu durum iş sözleşmesi feshedilen fakat bir an önce eski işine dönme beklentisi taşıyan ve bu yüzden yeni bir işe başlamakta tereddüt eden işçi açısından önemli olduğu gibi sözleşmesini feshettiği işçi yerine yeni bir işçi istihdam ederek iş organizasyonunu tamamlamak isteyen işveren açısından da önemlidir. Dolayısıyla iş

sözleşmesinin feshine ilişkin uyuşmazlıkların kısa sürede sonuçlandırılması hem çalışan hem de işverenin yararınadır (*Nesrin Kılıç*, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 60).

27. Makul süre incelemesinde yargılamaya intikal eden maddi vakıalar ve ispat araçlarından oluşan dava malzemesinin veya uygulanacak hukuk kurallarının karmaşık olması, tarafların genel olarak yargılama sürecindeki tutumu, yargılama sürecinin uzamasındaki etkisi ve usule ilişkin haklarını kullanırken gereken dikkat ve özeni gösterip göstermedikleri, yargı makamları yanında dava süreciyle ilgili kamu gücü kullanan tüm devlet organlarına atfedilebilir yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden kaynaklanan bir gecikme olup olmadığı ve yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilip gösterilmediği, başvuru için hukuki korumanın bir an önce gerçekleştirilmesindeki yararının ne olduğu gibi davanın niteliği ve niceliğine ilişkin birçok hususun birlikte değerlendirilerek karar verilmesi gerekmektedir (*Güher Ergun ve diğerleri*, §§ 42-46).

28. 4857 sayılı Kanun'un 20. maddesindeki sürelerin düzenleyici nitelikte süreler olduğu, yapılması gereken duruşmalar ve duruşma aralıkları, bilirkişi raporlarının beklenmesi, şahitlerin dinlenmesiyle tebligat işlemleri gözönünde bulundurulduğunda bu sürelerin aşılabileceği görülmektedir. Bu nedenle öngörülen süreyi aşan her yargılamanın süresinin makul olmadığı ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiği söylenemez. Bununla birlikte işe iade davalarının başvuru açısından taşıdığı değer ile başvurunun davanın kısa sürede bitirilmesindeki kişisel yararı gözönüne alındığında bu davaların süre yönünden diğer davalarla aynı nitelikte olduğu da söylenemez. Bu durumda somut başvuruda makul süre incelemesi yapılırken işe iade davasının başvuru için taşıdığı değer ve başvurunun kişisel yararı gözönünde bulundurulup yargılama sürecindeki gecikmelerin her biri belirlenerek gecikmeye neden olan unsurlar, bunların gecikmedeki etkisinin tespiti ve bahsedilen makul süre kriterlerinin toplam etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir. (*Nesrin Kılıç*, §§ 67, 68).

29. Medeni hak ve yükümlülöklere ilişkin olan iş mahkemeleri nezdinde açılan davalarda yargılama süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak uyuşmazlığı karara bağlayacak davanın açıldığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak yargılamanın sona erdiği (*Nesrin Kılıç*, § 69), yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (*Mehmet Salih Ayyıldız*, B. No: 2012/397, 17/11/2014, § 25).

30. İş mahkemeleri nezdinde görölen davalarda yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (*Nesrin Kılıç*, § 58).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

31. İş Mahkemesi tarafından yürütölen yargılamada 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlölöklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usule ilişkin hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır.

32. Bu durumda somut başvuruda makul süre incelemesi yapılırken işe iade davasının başvuru için taşıdığı değer ve başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurulmak suretiyle yargılama sürecindeki gecikmelerin her biri belirlenerek gecikmeye neden olan unsurlar, bunların gecikmedeki etkisinin tespiti ve bahsedilen makul süre kriterlerinin toplam etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

33. İşçi kesinleşen mahkeme veya özel hakem kararının tebliğinden itibaren on iş günü içinde işe başlamak için işverene başvuruda bulunmak zorundadır. Kararın icra kabiliyeti kazanabilmesi için kesinleşmesi gerekmektedir. İşe iade davasında gerekçenin geç yazılması hâlinde kararın kesinleşmesi gecikecek, kesinleşen kararın tebliğinin ardından işverene başvuran işçinin sözleşmesi işe başlama talebinin neticelenmesine kadar askıda kalacaktır. Sözleşmesinin haksız feshedildiğinin tespiti ile işçi işe başlatılmasını, işe başlatılmaması durumunda ise tazminata karar verilmesini isteyebilecektir. Bu durumda bir an önce işine dönme veya mağduriyetini bir nebze olsun karşılayacak bir tazminat elde etme beklentisi taşıyan ve bu yüzden yeni bir işe başlamakta tereddüt eden işçi, kararın geç kesinleşmesi sebebiyle ekonomik anlamda mağdur olacaktır.

34. Başvuruya konu yargılamada 18/10/2017 tarihinde hüküm tefhim edilmiş, gerekçeli karar 7/2/2019 tarihinde yazılmıştır. Davalı vekili 25/10/2017 tarihinde süre tutum dilekçesi, 7/3/2019 tarihinde gerekçeli istinaf dilekçesini sunmuştur. Bölge Mahkemesi 2/10/2019 tarihinde istinaf talebini reddetmiştir. Davalının temyiz talebi üzerine Daire 17/12/2019 tarihinde kararı onamıştır.

35. Somut olayda 21/7/2017 tarihinde açılan davanın 17/12/2019 tarihinde Dairenin onama kararıyla kesinleştiği yani yargılamanın yaklaşık 2 yıl 5 ay sürdüğü anlaşılmaktadır. Başvuruya konu işe iade davasında, birer ay arayla yapılan ve tanık dinlenmeyen iki duruşma neticesinde kısa karar tefhim edilmiştir. Dava; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi ölçütler dikkate alındığında da karmaşık olmaktan uzaktır.

36. Söz konusu yargılama sürecinin yaklaşık 3 ayının davanın açılmasından Mahkeme tarafından karar verilmesine kadar, 7 ay 25 günlük sürenin istinaf ve temyiz aşamalarında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Kararın tefhiminden

gerekçeli kararın yazılmasına kadar geçen 1 yıl 3 ay 29 günlük sürenin yargılamanın en uzun aşaması olduğu anlaşılmıştır.

37. Mahkemenin kısa kararında başvurucunun ie iade talebinin kararın kesinlemesine bağlı olduğunun belirtildiği gözönünde bulundurulduğunda kararın kesinlemesinin başvurucu bakımından ne denli önemli olduğu açıktır. Somut başvuruda başvurucunun ie iade talebiyle açmış olduğu davanın sonuçlarından yararlanabilmesinin, başka bir deyişle kararın kesinlemesinin en önemli aşamalarından biri gerekçeli kararın yazılması olup bu yükümlülük başvurucunun talebine, tutumuna veya sorumluluğuna bağlı olmaksızın mahkemeye aittir.

38. 6100 sayılı Kanun'un 321. maddesinde basit yargılama usulüne tabi davalarda kararın tefhiminin mahkemece hükme ilişkin tüm hususların gerekçesiyle birlikte açıklanmasıyla gerçekleşeceği düzenlenmiştir. Aynı maddede zorunlu hâllerde hkimin bu durumun sebebini de tutanağa geçirmek suretiyle sadece hükmün özetini tutanağa yazdırarak kararı tefhim edebileceği ifade edilmiştir. Anılan Kanun'da gerekçeli kararın en geç bir ay içinde yazılarak tebliğe çıkartılması gerektiği belirtilmiştir.

39. Somut olayda ilk derece mahkemesi hükmün özetini yazdırarak kararı tefhim etmiştir. Mahkemenin ilgili yasal düzenleme çerçevesinde en geç bir ay içinde gerekçeli kararı yazarak tebliğe çıkartması gerekmektedir. İlk derece mahkemesinin kararı tefhiminden gerekçeli kararı yazmasına kadar geçen 1 yıl 3 ay 29 günlük sürenin makul olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Diğer bir ifadeyle yargılamanın uzamasına gerekçeli kararın geç yazılmasının sebep olduğu açıktır.

40. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

41. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

42. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini istemiş ve 25.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucunun manevi tazminat talebi bulunmamaktadır.

43. İncelenen başvuruda Mahkemenin gerekçeli kararı geç yazması nedeniyle uzun süren yargılamada makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

44. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

45. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.600 TL veklet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin baŐvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

- A.** Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,
- B.** Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,
- C.** Başvurucunun maddi tazminat talebinin REDDİNE,
- D.** 294,70 TL harç ve 3.600 TL veklet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin baŐvurucuya ÖDENMESİNE,
- E.** demenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,
- F.** Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 11. İŞ Mahkemesine (E.2017/414, K.2017/475) GÖNDERİLMESİNE,
- G.** Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/2/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.